

Karriärister eller idealister?

En studie om sex partiaktivas motiv för sitt politiska
engagemang

LUNDS UNIVERSITET

Emil Eriksson

Abstract

This essay is about why people participate in political parties in Sweden. The purpose of this essay is to gain more knowledge of people's incentives for participation to help the political parties to recruit more members. I will use Panebianco's theory about the displacement of incentives for people to participate in political parties; collective incentives (idealists) such as ideology and social connection, to selective incentives (careerists) such as power and political career. Panebianco means that the motives have changed from idealists to careerists and this essay will try to explain if today's party members, who have participated in political parties, are "believers" or "careerists". The empirical analysis is done with individual interviews with six party members from three different parties; the moderate party, the social democratic party and the green party in Lund, Sweden. The modest results of this essay are that both collective and selective incentives are reasons for party members to participate, with a tendency to selective incentives and exercise of power.

Nyckelord: politiskt deltagande, politiskt engagemang, partiaktiva

Antal ord: 8131

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	1
1.2 Teori.....	2
1.3 Metod och material	2
1.4 Resultat	3
2 Teori	5
2.1 Presentation av teoretiskt ramverk.....	5
2.1.1 Partierna behöver medlemmar	5
2.1.2 Partiernas professionalisering.....	6
2.1.3 Idealister och karriärister i politiken.....	6
2.1.4 Teoriprovning av motiv för engagemang.....	7
3 Metod och material	8
3.1 Metod.....	8
3.1.1 Undersökningens upplägg.....	8
3.1.2 Samtalsintervjuer som metod.....	8
3.1.3 Val av intervjupersoner.....	9
3.1.4 Operationalisering.....	10
3.1.5 Analysarbetet	12
4 Resultat	13
4.1 Kollektiva nyttigheter som incitament.....	13
4.1.1 Ideologisk gemenskap.....	13
4.1.2 Sakpolitisk gemenskap	14
4.1.3 Social gemenskap	14
4.2 Selektiva nyttigheter som incitament.....	15
4.2.1 Förtroendeuppdrag.....	15
4.2.2 Politik som karriär	16
4.2.3 Maktutövning.....	16
4.3 Sammanfattning av empirin.....	17
5 Analys och diskussion	19
5.1 Analys av resultatet.....	19
5.2 Avslutande ord	21
6 Referenser	22
7 Appendix	23

1 Inledning

Det finns ett stort politiskt intresse som partierna och ungdomsförbunden inte lyckas att omvalda till aktivitet. Så tolkar jag huvudbudskapet i en debattartikel i Dagens Nyheter (24 april, 2013) skriven av professorerna Erik Amnå och Joakim Ekman. Partierna har alltså svårt att attrahera och engagera medlemmar trots stort intresse. Vid en första anblick kan dessa fakta vara ett internt problem för partierna, men en mer noggrann analys säger att partiernas medlemstapp är problematiskt för hela vår demokrati.

Sverige är en partidemokrati. Vår demokratiska grund – den representativa demokratin – bygger på att partierna utser kandidater som väljarna får rösta på och sedan företräda dessa på offentliga politiska uppdrag. Något alternativ sätt att organisera demokratin är inte aktuellt som Demokratiutredningen uttryckte:

”Den representativa demokratin är i praktiken en partidemokrati. De politiska partierna har en nyckelroll för mobilisering, debatt, kontroll och ansvarsutkrävande. [...] Något demokratiskt acceptabelt alternativ till att låta dem utgöra huvudinstrumentet för den politiska maktutövningen föreligger inte.” (SOU 2000:1, s. 29).

Problemet med partiernas negativa medlemsutveckling och oförmågan att attrahera och engagera människor kan i förlängningen få stora konsekvenser för demokratin. Det finns därför anledning att analysera denna fråga för att partierna ska kunna få kunskap om hur de ska vända trenden. Det är i detta sammanhang man ska se denna uppsats som handlar om varför partiaktiva är engagerade som ett fall av politiskt deltagande.

1.1 Syfte och frågeställning

För att förstå varför allt färre engagerar sig i politiken krävs kunskap om vilka motiv som finns hos människor att engagera sig i politiken, så att partierna kan se över sina erbjudanden. Jag har valt en empirisk frågeställning eftersom jag vill försöka ta reda på hur partiaktivas motiv för politiskt engagemang ser ut, snarare än att försöka utmejsla principer för vilka dessa motiv bör vara. Jag är medveten om svårigheten att få fram helt objektiva resultat om hur verkligheten vi lever i är beskaffad och detta är inte heller mitt syfte. *Syftet* med denna uppsats är snarare att med hjälp av en fastslagen teori pröva varför människor väljer att engagera sig i svenska partier. Jag tror att dessa förklaringar – om sådana går att finna – inte är unika för Sverige eller för vissa partier.

Kunskaper om partiaktivas motiv kan utgöra viktig kunskap för politiska partier att se över sina erbjudanden för att värva och engagera fler medlemmar. Detta är viktigt både för partierna själva men också för demokratins långsiktiga existens. Ambitionen med denna uppsats är att få fram en tänkbar förklaringsmodell som visar vilka motiv som engagerade medlemmar i svenska partier anger för att aktivera sig.

Mina två *frågeställningar* är följande:

1. Varför engagerar sig partiaktiva i politiska partier?
2. Är partiaktiva karriärister eller idealister?

1.2 Teori

Jag tror inte att det finns några genvägar som kan förklara dessa två frågor. Det finns ingen statsvetenskaplig formel som jag kan slå i min miniräknare som ger svaret på slutet. Frågor om politiskt deltagande är ett komplext fenomen som förmodligen beror både på en kombination av makrofrågor, exempelvis ideologiska konflikter, samt mikrofrågor hos den enskilde, exempelvis tid, vilja till gemenskap, möjlighet att påverka etcetera. Jag har valt att fokusera på partiaktivas motiv för politiskt engagemang. Därför har jag valt att pröva Angelo Panebiancos teori om vilka motiv som finns för politiskt engagemang med hjälp av hans idealtyper. Han menar att det i takt med att partierna förändrats till mer professionella partier har skett en förskjutning från kollektiva till selektiva nyttigheter för människor att engagera sig i politiska partier (Panebianco, 1988). Med kollektiva nyttigheter menas exempelvis ideologi, sakfrågor och social gemenskap, medan selektiva nyttigheter handlar om karriär, påverkan och makt.

Panebianco menar att dessa nyttigheter skapar två idealtyper av motiv för politiskt engagemang; idealister och karriärister. Idealister handlar om motiv som ideologi och identitet, sakfrågor och social gemenskap bland likasinnade. Karriärister, å andra sidan, handlar om möjlighet till politiska uppdrag, makt och inflytande. Redan i inledningen är det värt att konstatera att karriärister används som en neutral term och inte med en negativ klang som det gör på svenska (Panebianco, 1988). Min hypotes är att dagens partiaktiva framhåller dessa selektiva argument för sitt politiska engagemang, alltså är karriärister enligt Panebiancos idealtyper.

1.3 Metod och material

För att bäst undersöka partiaktivas motiv till engagemang har jag valt att med samtalsintervjuer som metod intervjua två partiaktiva från tre partier; socialdemokraterna, moderaterna och miljöpartiet i Lunds kommun. Totalt sex intervjuer har jag bedömt som nödvändiga för att på något sätt kunna dra en

slutsats om vilka motiv partiaktiva anger för sitt politiska engagemang. Jag kommer att fokusera på aktiva medlemmar vars högsta politiska uppdrag är ledamot i kommunfullmäktige. Inom litteraturen gör man distinktionen mellan "electors", "supporters" och "militants" för att skilja på olika nivåer av partiaktiva (Duverger, 1957). Det är i huvudsak de "militanta", det vill säga varken väljare eller supportrar, utan de som är partiernas mest aktiva medlemmar som avses. Jag har gjort avgränsningen till dessa militanta eftersom dessa bäst kan förklara motiven, eftersom helt nya medlemmar eller enbart stödjande dito förmodligen skulle ge ett annat resultat. Förmodligen skulle undersökningen också få annorlunda svar från partiaktiva som är i den högsta toppen, exempelvis kommunalråd eller riksdagsledamöter.

Personuppgiftslagen omöjliggör att välja ut medlemmar till partierna att kontakta. Därför har jag kontaktat partiernas ombudsmän och politiska sekreterare i Lund för att med deras hjälp få hjälp med att hitta intervjuobjekt som är villiga att ställa upp.

Eftersom det redan finns konstruerade idealtyper i Panebiancos teori så utgår jag från dessa. Ett annat alternativ till samtalsintervjuer skulle kunna vara att använda enkäter till en större mängd respondenter. Motiveringen för mitt val av metod handlar om att kunna ställa följdfrågor till intervjuobjekten. Jag behöver linda in frågorna på ett mer försiktigt sätt eftersom politiker rimligen inte erkänner att de är aktiva i politiken med makt eller karriär som primära drivkraft. Å andra sidan kan man argumentera för att det vid intervjutillfället kan vara svar som undanhålls för att man inte vill erkänna sanningen.

För att systematiskt kunna analysera om de partiaktiva kan förklaras som idealister eller karriärister krävs operationella definitioner för att göra dessa mätbara och konkreta. Dessa definitioner, som jag kommer leta efter under intervjuerna har jag låtit mig inspireras av Dahl (2011) men som jag också skiljer mig något ifrån.

1.4 Resultat

Det blygsamma resultatet jag lyckas få fram av det lilla antalet analysenheter är att både kollektiva och selektiva nyttigheter är motiv för politiskt engagemang bland partiaktiva. Således är partiaktiva en kombination av idealister och karriärister. Det är snarare en fråga om vilket av dessa som är mest dominerande för respektive partiaktiv.

Bland de kollektiva nyttigheterna är ideologisk gemenskap de mest dominerande, medan maktutövning är den mest förekommande selektiva nyttigheten. Den nyttighet som förekommer mest i intervjuerna är maktutövning och stärker min hypotes att de selektiva nyttigheterna dominerar, även om de finns i ett starkt inslag av kollektiva nyttigheter som också motiverar partiaktiva till engagemang. För att svara på de båda forskningsfrågorna är det svårt att vara generell med ett så litet urval av intervjupersoner. Empirin i denna undersökning visar dock att det är en kombination av kollektiva och selektiva nyttigheter som

dominerar partiaktivas motiv för engagemang. Samtidigt finns tendenser till en övervikt åt selektiva nyttigheter. Svaret på den andra frågan är ja, det finns karriärister utifrån Panebiancos idealtyper. Samtidigt går det inte att avfärda idealister, eftersom både kollektiva och selektiva nyttigheter förekommer som motiv. Resultaten diskuteras sedan i uppsatsens analysdel.

2 Teori

I detta kapitel kommer jag att presentera inledande teori om varför partierna behöver medlemmar för att sätta frågan om motiv för politiskt engagemang i en kontext. Sedan kommer jag redogöra för en teori om att partierna har förändrats vilket gjort att motiven för politiskt engagemang förskjutits i takt med denna utveckling.

2.1 Presentation av teoretiskt ramverk

2.1.1 Partierna behöver medlemmar

Innan jag går in på den huvudsakliga teori jag ska pröva är det rimligt att vända på frågan och försöka ge en bild av varför partierna vill och behöver ha medlemmar över huvud taget. För att studera människors motiv till politiskt engagemang är det av vikt att först diskutera varför partierna vill ha medlemmar. Bättre förståelse för detta ökar möjligheten att nå kunskap om vilka motiv som finns bland partiaktiva.

Suzan Scarrow (1994, s. 46-50) listar sju möjliga fördelar som partier får av att ha medlemmar enligt följande:

1. *Medlemmar förbättrar statistiken.* Medlemmar betyder något eftersom de sätter sitt namn på partiet och därmed stödjer detta i arbetet. Många medlemmar möjliggör olika typer av människor.
2. *Medlemmar är lojala när det ska röstas.* Medlemmar är lojala och har ett högt valdeltagande vilket ger inflytande.
3. *Medlemmar vinner röster vid kontakt med andra människor.* Medlemmar är ambassadörer för partiet gentemot samhället och kan vinna nya väljare.
4. *Medlemmar ger pengar.* Medlemmar har även ett finansiellt värde i form av medlemsavgifter samt potentiella donatorer.
5. *Medlemmar arbetar ideellt i partiet.* Medlemmar är en viktig resurs för volontärarbete – både mellan och under val.
6. *Medlemmar tillhandahåller värdefulla idéer.* Medlemmar används som en kommunikationskanal mellan valda politiker och den interna organisationen. Nya medlemmar kan behålla partiet ajour med gräsrotternas åsikter och samtidigt komma in med nya idéer för att behålla makten.
7. *Medlemmar är potentiella kandidater.* Medlemsbasen kan användas för att hitta kandidater till partiet eller till offentliga politiska uppdrag.

Vidare konstaterar Scarrow att det även finns problem kopplat till att ha många medlemmar. Ideologiskt sinnade medlemmar kan skrämja bort väljare och bli en belastning för partiet att effektivt vinna val (Scarrow, 1994, s. 45). Det andra argumentet till varför medlemmar också är en belastning handlar om att pengar som skulle kunna användas på att vinna potentiella väljare i stället måste användas på att underhålla befintliga sådana, exempelvis genom internkommunikation (Scarrow, 1994, s. 46).

2.1.2 Partiernas professionalisering

De politiska partierna har tappat medlemmar de senaste årtiondena. Enligt Karlsson och Lundbergs beräkningar har fler än fyra av fem medlemmar gått förlorade de senaste 30 åren (2009, s. 17). Det ställer frågor om vad som hänt med partierna och vad som kan göras åt det med hjälp av ökad förståelse för partiaktivas motiv för engagemang, vilka är syftena med denna uppsats.

Panebianco (1988, s. 264) menar att partierna förändrats och att medlemmarna fått en mer undanskymd roll i takt med att partierna professionaliseras. Han menar att partierna förändrats från massbyråkratiska partier (medlemspartier) till elektoralt-professionella partier. I det massbyråkratiska partiet är den centrala byråkratin viktig, med en vertikal organisation där medlemmarna spelar stor roll. Dessa partier har många internt engagerade ledare och finansieras genom medlemskap, kooperativ och fackföreningar. Fokus för engagemang i dessa partier är partiets ideologi. I kontrast till dessa partier finns de elektoralt-professionella partierna som i stället för medlemmen sätter de professionella i centrum. Fokus är i stället att vinna väljare med horisontella karriärvägar för att på bästa sätt vinna väljarstöd. Dessa finansieras av intressegrupper och offentliga medel. (Panebianco, 1988, s. 264)

Inget parti passar in till hundra procent i någon av dessa typologier, utan de ska ses som generella trender över hur partierna förändrats. Förändringen sker olika fort beroende på vilket parti och kontext. (Panebianco, 1988, s. 264) Varför är detta intressant i en uppsats om partiaktivas incitament för engagemang? Denna förändring av partierna får konsekvenser för partiaktivas motiv för att engagera sig.

2.1.3 Idealister och karriärister i politiken

Panebianco menar att det finns två sorters incitament för engagera sig i frivilliga organisationer såsom partier; kollektiva och selektiva nyttigheter. Kollektiva nyttigheter bygger incitament om identitet, solidaritet och ideologi. Det innebär konkret att känna identitet med organisationen, samt solidaritet med politiska eller sociala mål och det ideologiska syftet för organisationen. Selektiva nyttigheter handlar i stället om makt, status eller materiella incitament. (Panebianco, 1988, s. 9-10) Eftersom det alltid finns ett mått av ideologisk förankring så hänvisar Panebianco kollektiva nyttigheter till *identitet*, medan selektiva nyttigheter avses

för *materiellt* och *status* (Panebianco, 1988, s. 24). Panebianco är tydlig med att partiaktiva som drivs av kollektiva respektive selektiva nyttigheter endast är en teoretisk typologi och att det i verkligheten snarare finns partiaktiva som i första hand motiveras av det ena, och i andra hand det andra. De behöver inte vara motsatser. Vidare läggs ingen värdering i vilket som är det mest önskvärda, utan dessa två nyttigheter används för att använda teoretiska resonemang. (Panebianco, 1988, s. 24-25) I kontrast till denna mellanposition – att det finns både och – menar Schlezinger (1964) att det är viktigt att politiker är karriärister, eftersom de annars kan fatta farliga beslut utan att det ger konsekvenser.

Kollektiva och selektiva nyttigheter säger inget konkret om vilka incitament eller motiv som finns för partiaktiva. För att konkretisera vad kollektiva och selektiva nyttigheter är har Panebianco formulerat två idealtyper utifrån dessa; ”believer” (idealist) och ”careerist” (karriärist). En idealist, innebär att partiaktiva motiveras av selektiva nyttigheter och en karriärist motiveras av materiella eller statusorienterade incitament. (Panebianco, 1988, s. 24). I takt med professionaliseringen av politiken från massparti till elektoralt-professionellt parti har motiven förskjutits från kollektiva till selektiva nyttigheter (Panebianco, 1988, s. 264).

För att studera partiaktiva incitament krävs en uppdelning av partiaktiva. Detta gör Duverger utifrån tre koncentriska cirklar av delaktighet. Ytterst finns *väljarna* som röstar på partiets kandidater för att vinna framgång i allmänna val. Den andra cirkeln är *supporters*, vilka är en vag term som innebär mer än en väljare; pratar om partiet, försvarar det ibland och förenar bidrar till att det ska växa. Den tredje och sista nivån är *militanta*, medlemmar som är en del av partiet och deltar i aktiviteter och dess interna strukturer. (Duverger, 1964, s. 90)

2.1.4 Teoriprovning av motiv för engagemang

Syftet med denna kandidatuppsats kan beskrivas som teoriprovande om Angelo Panebiancos idealtyper om incitament för politiskt engagemang förklarar dagens partiaktiva. En teoriprovande studie har förklarande karaktär (Esaiasson et al, s. 35) vilket också är min ambition. Forskningsfrågorna i denna uppsats är:

1. Varför engagerar sig partiaktiva i politiska partier?
2. Är partiaktiva karriärister eller idealister?

Hypotesen jag arbetar efter är att selektiva incitament är dominerande och lyfts fram i intervjuerna.

3 Metod och material

I detta kapitel kommer jag att förklara och diskutera det tillvägagångssätt jag har valt för att svara på de två forskningsfrågorna. Det innefattar vilken design jag valt, samt vilken metod som ligger till grund för att svara på mina två frågor. Jag kommer i detta kapitel att svara på frågan varför jag valt samtalsintervjuer som metod, samt hur urvalet av analysenheter (sex partiaktiva) har valts ut.

3.1 Metod

3.1.1 Undersökningens upplägg

Denna studie är empirisk och syftar till att förklara partiaktivas motiv för politiskt engagemang. Eftersom jag har förklarande ambitioner och att Panebiancos teori redan finns på plats så kan detta kallas för en teoriprovande studie (Esaiasson et al., 2012, s. 89). För att undersöka detta har jag intervjuat sex partiaktiva från tre partier. Det är personerna som är analysenheterna – inte partierna. Som design för att genomföra undersökningen har jag gjort en jämförelse mellan de olika analysenheterna. I min tänkta förklaringsmodell är kollektiva och selektiva nyttigheter beroende variabler medan politiskt engagemang är den oberoende variabeln. För att systematisera intervjuerna har jag ställt upp svaren i ett analyschema för att på egen hand, på ett tydligt sätt, kunna analysera svaren från intervjuerna på ett övergripande plan.

3.1.2 Samtalsintervjuer som metod

Jag har valt anonymiserade samtalsintervjuer för att samla in data, i stället för frågeundersökningar. Det främsta skälet till att jag valt samtalsintervjuer är att mina forskningsfrågor kan vara av känslig karaktär och svår att fånga in genom andra metoder. Jag skulle förmodligen få annorlunda svar utan att föra ett samtal och gå på djupet i dessa frågor för att på riktigt ta reda på de partiaktivas motiv. Det är svårt att få fram bakgrunden till olika ställningstagande via frågeformulär och öppna frågor (Esaiasson et al., 2012, s. 251). En annan fördel som samtalsintervjuer ger är möjligheten att kunna ställa följdfrågor. Eftersom min hypotes är att partiaktiva tenderar att domineras av selektiva incitament är svårigheten att få intervjuobjekten att erkänna att de vill ha förtroendeuppdrag eller göra karriär inom politiken. Ett bättre förfarande är att ställa öppna frågor och sedan följdfrågor vilket är styrkan med metoden (Esaiasson et al., 2012, s.

251). Eftersom jag studerar människors egna motiv så är det emellertid ett särskilt bra verktyg. Esaiasson et al (2012, s. 253-255) argumenterar för att samtalsintervjuer är användbara både när vi vill veta hur människor själva uppfattar saker och ting, samt när det är fråga om teoriprovning, vilka stämmer in på min uppsats.

Kritiken mot samtalsintervjuer i förhållande till frågeundersökning är att de primärt söker efter kvaliteter i svaren medan frågeundersökningen är mer av kvantitativ form (Esaiasson et al, 2012, s. 230). Den stora skillnaden i detta förfarande är förmågan att kunna generalisera resultaten. Svagheten i de anonymiserade intervjuerna är att transparensen minskar. Detta förfarande är ändå att rekommendera i mitt fall eftersom frågorna är av känslig karaktär. Å andra sidan kan man argumentera för att det vid intervjutillfället kan vara svar som undanhålls för att man inte vill erkänna sanningen. En relativt ny medlem som säger sig vilja göra karriär inom politiken kan välja att tona ner detta till förmån för ideologin för att inte utgöra ett hot mot sina partikamrater. Eller att man inte vill uppfattas som maktgalen på fel premisser om dessa kommer fram i resultatet.

För att förbereda intervjuerna gjorde jag en intervjuguide. I den förberedde jag frågornas form och tema, samt några uppvärmningsfrågor i enlighet med Esaiasson et al (2012, s. 264-267). Frågorna som jag utgick ifrån finns längst bak i Appendix.

3.1.3 Val av intervjupersoner

Det ultimata sättet för att komma fram till så generaliserbara slutsatser som möjligt för min undersökning vore att ha ett större antal fall, men på grund av de praktiska och kognitiva begränsningarna är det omöjligt i min situation (Esaiasson et al., 2012, s. 158). Åtminstone när det handlar om att förstå motiv av den känsliga karaktär som jag motiverar valet av metod med. Som metod för att välja analysenheter har jag använt mig av ett strategiskt urval. Det är praktiskt och möjligt att säga något väsentligt om närliggande fall, trots att de inte är representativa för alla partiaktiva. Svårigheten med att ha en hög intern validitet i mitt fall är ingen garanti för en hög extern dito (Esaiasson et al, 2012, s. 159). För att göra metoden så träffsäker som möjligt har jag därför så noga jag kan valt fall. För det första har jag valt analysenheter utifrån olika partier; socialdemokraterna, moderaterna och miljöpartiet. Argumentet för detta är att få en spridning av stora och små partier, samt partier i både majoritet och opposition som eventuellt skulle kunna ha en inverkan på incitament för politiskt deltagande i största allmänhet.

Gällande lagstiftning skapar svårigheter att välja partiaktiva, eftersom personuppgiftslagen omöjliggör att själv välja några partiaktiva och sedan kontakta dessa för en intervju. Därför har jag fått kontakta ombudsmän och politiska sekreterare (i de fall det inte funnits en ombudsman) för att be dessa fråga sina partiaktiva om de vill bli intervjuade. Det kritiska i denna metod är att partierna själva kan styra vem jag får intervju. Å andra sidan finns det inget annat sätt att göra detta på eftersom regelverket är som det är. Den enda tänkbara alternativ till detta förfarande är själv kontakta offentligt förtroendevalda som har

sina kontaktuppgifter på respektive kommuns hemsida. Nackdelen med ett sådant förfarande är emellertid att jag enbart skulle kunna ha med människor med offentliga förtroendeuppdrag vilket skulle göra undersökningen betydligt sämre, eftersom analysen då blir alldeles för snävt för att pröva incitament bland partiaktiva.

I kontakt med ombudsmän och politiska sekreterare har jag valt att önska medlemmar som är en aktiv del i partiet och deltar i dess interna strukturer. Enligt Duvergers definition är dessa de militanta (Duverger, 1964, s. 90). De jag intervjuat har varit som högst ledamöter i kommunfullmäktige, det vill säga inga kommunalråd – även om längden av medlemskap mellan de partiaktiva jag intervjuat har skiljts sig åt både från äldre till något mer färska medlemmar.

3.1.4 Operationalisering

Utifrån Panebiancos idealtyper om kollektiva och selektiva nyttigheter krävs en konkretisering för att göra dessa användbara och mätbara inför intervjuerna. En operationalisering är att konkretisera de teoretiska definitionerna och får stor inverkan på resultatet i undersökningen (Esaiasson et al, 2012, s. 55). Som hjälp med arbetet för att operationalisera har jag inspirerats av Dahls doktorsavhandling ”Efter folkrörelsepartiet – om aktivism och politiska kursomläggningar i tre svenska riksdagspartier” (2011). Dahl använder också Panebiancos teori om kollektiva och selektiva nyttigheter i sin undersökning. Även om min undersökning skiljer sig från Dahl (eftersom vi har olika forskningsfrågor) går det att inspireras av operationaliseringen som han gör av kollektiva och selektiva nyttigheter. Argumentet varför jag använt dessa operationaliseringar är för att undersökningarna liknar varandra och att vi båda vill ha ut ungefär samma sak av denna teori. Dessutom är Dahls undersökning från 2011 färsk och rimligen har det inte hänt något drastiskt inom partierna sedan dess.

Att använda två idealtyper som kollektiva och selektiva nyttigheter visar på svårigheten att använda dessa i analysen utan att konkretisera. Dahl väljer att operationalisera kollektiva nyttigheter till ideologisk gemenskap, sakpolitik gemenskap och social gemenskap (Dahl, 2011, s. 56). Vidare operationaliseras selektiva nyttigheter till förtroendeuppdrag, politik som karriär, materiella fördelar och maktutövning (Dahl, 2011, s. 56).

Jag har utgått från Dahls operationalisering av Panebiancos idealtyper. Däremot har jag gjort en ändring. Jag har raderat ”materiella fördelar” som operationell indikator på selektiva nyttigheter eftersom jag anser det vara orealistiskt att partiaktiva i en samtalsintervju ska erkänna att de drivs av pengar från arvoden eller att åka på studieresa med byggnadsnämnden för att titta på stadsplanering i ett annat land.

Tabell 1: Operationalisering av begrepp

Kollektiva nyttigheter	Selektiva nyttigheter
Ideologisk gemenskap	Förtroendeuppdrag
Sakpolitisk gemenskap	Politik som karriär
Social gemenskap	Maktutövning

Operationaliseringen räcker inte med dessa sex begrepp (Tabell 1) utan kräver närmare precisering för att de ska vara användbara som analysinstrument efter samtalsintervjuerna. Kollektiva nyttigheter ska i det här sammanhanget förstås som motiv som är för alla medlemmar, medan selektiva nyttigheter enbart är till för några medlemmar.

Ideologisk och sakpolitisk gemenskap handlar om identifikation av partiet som skapar gemenskap partimedlemmar emellan, exempelvis sänkt kommunalskatt i Lund (Intervju med M-aktivist 1). När det handlar om ideologiska och sakpolitiska påverkansmöjligheter har jag gjort samma tolkning som Dahl där påverkansmöjligheter som har med partiet att göra definieras som kollektiva nyttigheter – medan att påverka för egen del, sina egna åsikter frikopplat från ideologin eller partiet, är en selektiv nyttighet i form av maktutövning (Dahl, 2011, s. 57-58).

Den sociala gemenskapen kan handla både möjlighet till organisering utifrån klasstillhörighet eller som social samvaro internt i partiet (Dahl, 2011, s. 58). Detta kan exempelvis innebära resonemang som att man ”föds in i socialdemokratin” (Intervju med S-aktivist 1). Det kan också handla om när partiengagemang likställs med fritidsaktiviteter som vilken som helst (Intervju med MP-aktivist 2) eller när politiskt engagemang jämförs med en förening för att plocka svamp (Intervju med M-aktivist 1).

Den selektiva nyttigheten förtroendeuppdrag handlar om att ställa upp i val och en önskan att bli politiker. Som exempel på att illustrera detta använder jag ett citat från en moderat kommunpolitiker: ”Omedelbart när jag blev medlem så sa jag att jag ville vara med och få uppdrag.” (Intervju med M-aktivist 2). Den andra selektiva nyttigheten politik som karriär är nära besläktad med att vilja ha förtroendeuppdrag, men är något bredare. Alla vill inte bli förtroendevalda, men ändå vill jobba med politik, exempelvis som politisk tjänsteman eller liknande. I denna kategori har jag valt att inkludera de partiaktiva som anger att lära sig saker om politik och samhälle, eller som en av de intervjuade svarade: ”att ha koll på läget” (Intervju med MP-aktivist 2).

Den sista selektiva nyttigheten maktutövning är ofta en konsekvens av möjligheten att kandidera eller göra politisk karriär (Dahl, 2011, s. 61). Men det behöver inte vara så. Det handlar om att vara med och kunna påverka där beslut fattas i partiet, eller med offentliga förtroendeuppdrag, utifrån sina egna åsikter. Som tidigare nämnts görs distinktionen mellan att påverka för egen del (selektiv nyttighet) och inom ramen för partiets ideologi eller sakfrågor (kollektiv nyttighet). Ett exempel på en selektiv nyttighet inom maktutövning kan vara ”jag har alltid velat påverka och styra lite” (Intervju med S-aktivist 2).

3.1.5 Analysarbetet

När intervjuerna är genomförda har jag transkriberat dessa för att påbörja analysarbetet för att försöka kunna dra några slutsatser. Sedan har jag gjort en övergripande sammanfattning för att kunna upptäcka övergripande mönster (Esaiasson et al, 2012, s. 272). Sedan har jag använt mig av idealtypsmodellen i det analytiska arbetet för att se vilka av de sex kategorierna utifrån de två kollektiva nyttigheterna som passar in var (Esaiasson et al, 2012, s. 272).

4 Resultat

I detta avsnitt kommer jag att redogöra för utfallet av den empiriska undersökningen utifrån intervjuerna med de totalt sex partiaktiva från tre partier. Jag redovisar detta utifrån kollektiva och selektiva nyttigheter för att resultatdelen ska bli så tydlig som möjligt. Inledningsvis vill jag nämna att ingen av de intervjuade personerna helt stämmer överens om den ena eller den andra nyttigheten är den som enkom motiverar dem. Det är i samtliga fall en kombination av kollektiva och selektiva nyttigheter som motiverar partiaktiva att vara engagerade. Snarare går det att tala om att vara dominant åt något av dessa. En viss dominans åt selektiva nyttigheter finns i det empiriska materialet, där maktutövning är vanligast.

4.1 Kollektiva nyttigheter som incitament

4.1.1 Ideologisk gemenskap

Det empiriska underlaget talar för att den ideologiska gemenskapen som incitament för engagemang är den dominerande kollektiva nyttigheten hos de partiaktiva jag intervjuat. De som motiveras av en ideologisk gemenskap i strikt mening, där det gäller identitet, råkar sammanfalla med ålder och de båda socialdemokratiska partiaktiva (Intervju med S-aktiv 1 och 2). Samtidigt fanns en partiaktiv som sticker ut åt motsatt sida (Intervju med MP-aktiv 1) som inte gav något tecken alls på ideologisk gemenskap som motiv för sitt engagemang.

S-aktivist 1 gick med i sitt parti på grund av kärnkraftsfrågan – men trots att partiet vid detta tillfälle inte hade samma uppfattning som hen. Hen beskriver att ”egentligen fanns övertygelsen med modersmjölken” och att ”det var naturligt för mig att bli socialdemokrat” (Intervju med S-aktiv 1). Hen fortsätter: ”I dag kanske många går med i partiet för att de delar åsikten i någon sakfråga. Men jag delade partiets värderingar i grunden” (Intervju med S-aktiv 1). Dessa citat visar tydliga tecken på att värderingar och identitet som incitament för engagemang. Den andra socialdemokraten pratade också om ”att få fram de bästa besluten utifrån vår ideologi” på frågan om vad hen personligen får ut av sitt engagemang (Intervju med S-aktiv 2). MP-aktivist 2 berättade att ”alla partier har något bra, men övergripande tycker jag att Miljöpartiet är bäst” vilket talar för en viss ideologisk gemenskap, men samtidigt förklarar att andra partier också har något bra vilket skulle kunna beskrivas som motsatsen om det är fråga om värderingar (Intervju med MP-aktiv 2).

Till ideologisk gemenskap räknas även att vilja påverka med hjälp av partiet – antingen internt eller externt. Det kan låta så här: ”Samma stund som jag skulle hävda att det är jag som driver politiken, då hade min möjlighet försvunnit. En grund för att vara politiskt aktiv handlar om att vi jobbar tillsammans.” (Intervju med S-aktiv 1). Detta synsätt känns igen hos den andra socialdemokraten som också betonar att en viktig del är att påverka tillsammans med andra som också är en kollektiv nytthet utifrån ideologisk gemenskap (Intervju med S-aktiv 2). Att påverka tillsammans med andra i partiet känns igen även hos ytterligare partiaktiv (Intervju med M-aktiv 1).

Ideologisk gemenskap kan även handla om att bidra till helheten utifrån partiets ideologi. Att bidra tas upp som den utmärkande ideologiska gemenskapen hos två partiaktiva (Intervju med M-aktiv 2 och MP-aktiv 2) och ska förstås som en kollektiv nytthet i detta sammanhang.

4.1.2 Sakpolitisk gemenskap

Indikatorn sakpolitisk gemenskap är den kollektiva nytthet som förekommer minst i det empiriska underlaget. På samma sätt som den ideologiska gemenskapen ovan är det de socialdemokratiska partiaktiva som betonar detta starkast i intervjuerna.

Även om det var länge sedan så valde den ena S-aktivisten att gå med på grund av en politisk sakfråga – kärnkraftsfrågan – men som tidigare nämnts på grund av att förändra partiets vars värderingar hen delade (Intervju med S-aktiv 1). S-aktivist 2 hade erfarenheter från professionen inom barn och unga och påpekar att hen bättre visste hur man skulle hantera sakpolitiska frågor (Intervju med S-aktiv 2). Det är ingen sakpolitisk gemenskap i strikt mening, men lutar ändå åt det hållet. M-aktivist hänvisade till att hen var intresserad av både sociala frågor och hänvisar till såväl skatte- som skolpolitik under intervjun (Intervju med M-aktiv 1). Det är inte vanligt att konkreta sakpolitiska frågor kommer upp i intervjuerna så detta är rätt utmärkande. Merparten hänvisar till nuvarande politik som förs, men blir sällan konkreta. Även här är det huvudsakliga motivet inte den sakpolitiska gemenskapen, men det finns med i samtalet och bör därför tas viss hänsyn i resultatet eftersom det finns flera motiv för politiskt engagemang.

Det finns i motsats till ovanstående svar som tyder på att sakpolitisk gemenskap inte är något som gäller som motiv för politiskt engagemang. Den andra miljöpartisten diskuterar att hen vill lära sig mer och sätta sig in i hur politiken fungerar först. Sedan, däremot, tror hen att det finns sakpolitiska frågor att driva (Intervju med MP-aktiv 2). I detta fall är sakpolitik något sekundärt, något man driver när man läst in sig på hur politiken fungerar.

4.1.3 Social gemenskap

Den sociala gemenskapen som en kollektiv nytthet tas upp i hälften av intervjuerna – en från varje parti. Däremot verkar den sociala gemenskapen inte

vara något avgörande motiv – förutom i ett fall – för att aktivera sig i partipolitiken. Snarare verkar den sociala gemenskapen vara en positiv bieffekt som framhålls av flera partiaktiva.

Sociala gemenskapen kan i ett fall vara avgörande för partiaktivas motiv: ”Här i Sverige kände jag att jag inte passade in i en annan förening, till exempel plocka svamp eller något annat. Så det blev politik.” (Intervju med M-aktiv 1). Det ska dock tilläggas att detta citat inte får tas helt ur sitt sammanhang, eftersom det även finns inslag av ideologi och vilja till att påverka i detta resonemang (Intervju med M-aktiv 1). Detta är ett exempel på gränsdragningsproblematik mellan de olika motiven, men jag har ändå valt att placera det här.

De övriga partiaktiva som pratar om social gemenskap gör det som en positiv bieffekt. MP-aktivist 2 har svårt att rangordna vilket som är viktigast, men betonar det sociala. Hen berättade: ”Men det är dels en hobby. Det blir en fritidsaktivitet. I kväll ska vi till exempel ha en soppkväll där vi diskuterar politik.” (Intervju med MP-aktiv 2). S-aktiv 2 framhåller gemenskapen och ”att skapa något tillsammans” vid flera tillfällen under intervjun (Intervju med S-aktiv 2) som angränsar till ideologisk gemenskap. Detta känns igen med ett resonemang om att föreningslivet är viktigt för att övertyga och underhålla ”våra egna” (intervju med M-aktiv 1) som likadant här ligger på gränsen mot ideologisk gemenskap.

Denna bild delas emellertid inte av alla intervjuade. ”Men man kan ju gå till andra partier för att spela datorspel eller annat.” sade en av miljöpartisterna (intervju med MP-aktiv 1), som har en annan uppfattning.

4.2 Selektiva nyttigheter som incitament

4.2.1 Förtroendeuppdrag

Empirin från intervjuerna visar en splittrad bild huruvida förtroendeuppdrag är ett motiv för politiskt engagemang eller inte. Den generella bilden är att förtroendeuppdrag är eftersträvansvärda om det går att påverka med hjälp av dessa. Endast en av de intervjuade framhåller förtroendeuppdrag som ett utmärkande motiv för engagemang.

”Omedelbart när jag blev medlem så sa jag att jag ville vara med och få uppdrag”, sa M-aktivist 2 i sin intervju (Intervju med M-aktiv 2). Detta motiverades förvisso som ett verktyg för att kunna påverka, men jag menar att det framhölls väldigt tydligt vid två tillfällen att förtroendeuppdrag var viktigt och förtjänar därför att finnas med här. Detta resonemang – gärna förtroendeuppdrag men för att påverka – känns igen från den andra moderata aktivisten som säger likadant. Hen sitter gärna i kommunfullmäktige eller andra offentliga politiska uppdrag om det är det som krävs för att påverka (Intervju med M-aktiv 1). Detta känns igen även hos MP aktivist 1 som inte riktigt vet vad det innebär att ha ett offentligt förtroendeuppdrag, men inte är helt negativ så länge det går att påverka (Intervju med MP-aktiv 1). Förtroendeuppdrag tas inte upp som det överhängande motivet för engagemang och bör därför tolkas med viss försiktighet.

Att ha förtroendeuppdrag tolkas inte heller som ett självändamål av en av socialdemokraterna som är i opposition i Lund. I ett hypotetiskt resonemang om maktskifte i Lund 2014 berättade hen att ett ordförandeskap i en av de politiska nämnderna inte är ett självändamål – utan ett verktyg att påverka (Intervju med S-aktiv 1). Hen säger vidare att ”Det är inte för uppdraget som sådant, för att jag ska säga till mina vänner att jag ett uppdrag. Det vore ju absurt (Intervju med S-aktiv 1).

Den tydligaste viljan av att ha förtroendeuppdrag har MP-aktivist 2 som uttryckligen säger att hen vill bli kommunpolitiker i framtiden (Intervju med MP-aktiv 2). Hen är ensam av att ha förtroendeuppdrag som ett reellt incitament bortom det ursprungliga motivet att vilja påverka.

4.2.2 Politik som karriär

Motivet att använda politiken som en karriärbana ligger nära motivet till förtroendeuppdrag, även om karriär är något bredare än bara förtroendeuppdrag, exempelvis att jobba som politisk tjänsteman. Det var enbart två av de intervjuade – båda miljöpartisterna – som kom in på detta i sina intervjuer, där åsikterna är delade. Övriga partiaktiva nämnde det inte alls.

Den miljöpartist som motiveras av en karriär i politiken gör detta öppet och utan att hålla något tillbaka. Hen säger exempelvis att ”Politik är något jag skulle vilja se som ett framtida yrke.” (Intervju med MP-aktiv 2). Men det handlar inte bara om att vara politiker, utan det skulle lika gärna kunna vara som tjänsteman. ”Det viktigaste är att på något sätt få jobba med politik så att man kan påverka” berättar en av miljöpartisterna (Intervju med MP-aktiv 2). Vidare handlar politik som karriär också om att lära sig saker, exempelvis för att använda i övriga yrkesliv. ”Jag vill lära mig hur det fungerar och sätta mig in djupare i politiken” eller att ”känna att man har koll på läget” är exempel på uttryck som tyder på detta (Intervju med MP-aktiv 2) och ska därför analyseras som en selektiv nyttighet.

Den andra miljöpartisten är inte med för att få en politisk karriär (Intervju med MP-aktiv 1). Exempelvis kan det låta så här: ”Jag satsar inte på att tjäna pengar eller bli statsminister.” (Intervju med MP-aktiv 1).

4.2.3 Maktutövning

Maktutövning är den selektiva nyttighet som är vanligast utifrån de sex intervjuer jag gjort med partiaktiva. Det är bara en av de sex partiaktiva som inte håller fram antingen makt, inflytande eller möjlighet att påverka för egen del. Att påverka med hjälp av partiet internt eller externt kategoriserades som en kollektiv nyttighet, medan att påverka och ha inflytande för egen skull – genom sina egna åsikter – anses vara selektiva nyttigheter. Maktutövning är den nyttighet som jag tolkat som mest förekommande i empirin.

Det går ju att rösta för att påverka, och det är en form av makt, men som samma person berättar: ”Men att kunna rösta, då är man bara röstboskap. Då har

du inte möjlighet att påverka. Att rösta är ju att påverka, men bara lite. ” (Intervju med MP-aktiv 1).

Det handlar om att ”påverka om det är något man inte gillar så att det blir ändringar” (Intervju med M-aktiv 1). Ordet ”man” tolkar jag som ”jag” i detta fall, vilket pekar på viljan till inflytande för egen del. Likadant resonerar M-aktivist 2 som gick med i politiken för att ”vara med och påverka” (Intervju med M-aktiv 2).

Det mest tydliga exemplet på maktutövning och påverkansmöjligheter som motiv är MP-aktivist 1 som menar att ”jag vill ju att de idéer jag har ska få fäste i samhället” (Intervju med MP-aktiv 1). Här är det alltså inte talan om något partis idéer, eller någon ideologisk gemenskap utan de *egna* idéerna. Detta känns igen av den andra miljöpartisten som säger ”Jag vill bidra till hur jag vill att det ska vara” vilket åter igen handlar om jaget och inte viet i politiken. Liknande åsikter ger också S-aktivist 2 som beskriver sig som någon som alltid ”velat påverka och styra lite” (Intervju med S-aktiv 2). Likaså pratar hen om viljan till ”inflytande” (Intervju med S-aktiv 2) som också tyder på att maktutövning är något som motiverar för politiskt engagemang.

Den som sticker ut från detta mönster är S-aktivist 1 vars motiv för politiskt engagemang inte känns igen av selektiv nyttighet alls (Intervju med S-aktiv 1). Förvisso motiveras hen av inflytande och att påverka, men för inom ramen för partiet vilket räknas som en kollektiv nyttighet.

4.3 Sammanfattning av empirin

Jag har nu presenterat de mest relevanta utdragen från intervjuerna som den empiriska undersökningen bygger på. Det mest utmärkande resultatet är att en blandning av kollektiva och selektiva nyttigheter motiverar de partiaktiva som jag intervjuat. Den mest dominerande kollektiva nyttigheten är den ideologiska gemenskapen som spretar åt olika håll – identitet, bidra och påverka internt. Den mest dominerande selektiva nyttigheten – som också är det som betonas flitigast hos de intervjuade – är viljan till maktutövning som motiv för politiskt engagemang.

För att svara på den första frågan om varför partiaktiva engagerar sig så vill jag vara försiktig med att dra för generella slutsatser om det ena eller det andra motivet, eftersom dessa spretar något. Empirin visar på att både kollektiva och selektiva nyttigheter spelar roll för motiven, men en viss övervikt av betoningar på selektiva nyttigheter förekommer. Därför stämmer Panebiancos teori om idealtyper för politiskt engagemang överens med empirin i denna undersökning. Den mest dominerande kollektiva nyttigheten är ideologisk gemenskap som i en bred definition exemplifieras av identitet, vilja att bidra och påverka internt i partiet. Det var bara en av respondenterna som inte framhöll någon form av ideologisk gemenskap som drivkraft för sitt politiska engagemang. Den mest dominerande selektiva nyttigheten är maktutövning och kunna påverka för egen

del, exempelvis att föra in sina egna åsikter på offentliga uppdrag eller ha inflytande i största allmänhet.

Den andra frågan handlar om det finns karriärister eller idealister inom partipolitiken i Sverige. Svaret på den frågan utifrån empirin är ja, utifrån Panebiancos idealtyp. Två av de intervjuade påpekar att karriär, men desto fler om förtroendeuppdrag som hör ihop. Men det betyder inte att inslag av idealism eller kollektiva nyttigheter inte är förekommande. Det handlar snarare om, som Panebianco menar, att man är dominant åt något håll vilket empirin i denna undersökning ger stöd för (Panebianco, 1988, s. 23-24). Hypotesen att selektiva incitament är dominerande stämmer utifrån det empiriska materialet.

5 Analys och diskussion

I detta avsnitt ska jag diskutera empirin och värdera resultatet och lärdomarna utifrån teoriprövningen av Panebiancos två idealtyper. Jag kommer att diskutera resultatets styrkor och svagheter och vad vi kan lära – och inte lära – av detta arbete. Vidare kommer jag föreslå förslag på senare forskning.

5.1 Analys av resultatet

Syftet med denna uppsats är att undersöka partiaktivas motiv för politiskt engagemang för att hjälpa partierna att se över sina erbjudanden och locka fler medlemmar. Resultatet går att analysera utifrån Panebiancos teori, men också utifrån Scarrows idéer om varför partier behöver medlemmar över huvud taget.

Scarrow (1994) menar att ett argument för att partierna ska ha medlemmar är att de tillhandahåller värdefulla idéer och används som kommunikationskanal mellan valda politiker och den interna organisationen. Ur detta perspektiv kan man analysera de kollektiva nyttigheterna – exempelvis identitet, ideologisk gemenskap och möjligheten att påverka internt. Effekterna av att färre engageras utifrån kollektiva nyttigheter borde innebära en minskad möjlighet för partierna att få dessa idéer som Scarrow diskuterar. Å andra sidan går det att argumentera åt motsatt håll. Medlemmar som inte är lika ideologiskt låsta kan komma med nya perspektiv på politiska frågor som gynnar partierna i större utsträckning. Det kan därför vara både bra och dåligt att de kollektiva nyttigheterna som incitament för politiskt engagemang blir mindre dominanta. Att de selektiva nyttigheterna förekommer något oftare borde påverka incitamenten att bidra med värdefulla idéer utifrån partiets ideologi. Det kan betyda att partiaktiva driver sin helt egna agenda och då går det inte att tala om Scarrows sjätte fördel att medlemmar tillhandahåller värdefulla idéer (Scarrow, 1994, s. 46-50).

Panebianco menar (1988, s. 264) att professionella partier fokuserar på att vinna väljare och engagera människor med horisontella karriärvägar. Panebianco menar här att det krävs nya sätt att engagera människor som drivs av selektiva nyttigheter som motiv för politiskt engagemang. Det finns emellertid problem kopplade till identitet och ideologiska motiv. De kollektiva nyttigheterna kan vara ett problem för partierna eftersom ideologiskt sinnade medlemmar kan tänkas skrämja bort väljare (Scarrow, 1994). Ett tecken på detta är S-aktivist 1 som sa att ”gammeldags klasskampsretorik kan uppfattas som floskler” (Intervju med S-aktiv 1) när mer renlärig och ideologisk uppfattning kommer till tals.

I takt med att kollektiva nyttigheter tonas ned så kan det rimligen få konsekvenser för viljan att arbeta ideellt, som också är ett av Scarrows argument för partier att ha många medlemmar. Karriärister borde rimligen vilja ha offentliga uppdrag snarare än interna uppdrag i partierna – åtminstone i första hand. En annan poäng i detta resonemang är att om partiaktiva är karriärister så borde de ha tyngre uppdrag än att vara ledamot i kommunfullmäktige. Kanske skulle de varit kommunalråd, regionråd eller riksdagsledamöter. Därför är det svårt att tillämpa principen om att det finns karriärister inom partipolitiken fullt ut.

Samtidigt konstaterar Scarrow (1994) att fördelen med många medlemmar också är potentiella kandidater. Den svaga dominansen av de selektiva nyttigheterna talar för att partierna borde kunna använda denna fördel i stor utsträckning, eftersom karriär och förtroendeuppdrag verkar vara motiverande åtminstone i min undersökning.

En rimlig fråga är vad denna teoriprövning av Panebiancos idealtyper har tillfört diskussionen om politiskt deltagande. Att pröva en etablerad teori mot empiri är naturligtvis alltid intressant, eftersom det avgör om teorin görs mer eller mindre giltig som förklaringsmodell efter undersökningens genomförande. I mitt fall var hypotesen att selektiva incitament var dominerande som motiv för politiskt engagemang vilket stämde överens med det empiriska resultatet. Teorin om dessa idealtyper verkar således stämma, även om Panebianco menar att det skett en förskjutning av dessa incitament. Jag gör ingen jämförelse i tid, men konstaterar att idén om hur det ser ut i dag, att karriärister är förekommande.

Teorin kan alltså hjälpa oss att förklara det dominerande motivet för varför partiaktiva väljer att engagera. Dock är det avgörande för diskussionen att de flesta partiaktiva både motiveras av kollektiva och selektiva nyttigheter. Panebianco pratar om professionaliseringen av politiska partier och att det leder till att fler karriärister engagerar sig. Om de selektiva argumenten dominerar kan det lära partierna att inslag av politiska uppdrag, inflytande och horisontella karriärvägar är en tänkbar utveckling för att fler ska engagera sig.

Motiven för politiskt engagemang är rimligen bara en del av förklaringen till politiskt engagemang. Panebiancos idealtyper säger inget om de partiaktivas socioekonomiska bakgrund, tid att engagera sig eller om de övergripande ideologiska strömningar som borde påverka människors vilja till engagemang.

Vidare kan det vara problematiskt att försöka förklara verkligheten med två idealtyper, eftersom de partiaktiva jag intervjuat pratar om både kollektiva och selektiva nyttigheter som incitament för engagemang – således finns både idealister och karriärister i svenska partier. Kritik mot teorin med två idealtyper är att de båda nyttigheterna stämmer överens med partiaktivas motiv. Exempelvis att ”påverka” och ”inflytande” både kan vara en kollektiv och en selektiv nytta utifrån vilket sammanhang. Gränsdragningen där är hårfin och är svåranalyserad. Något som stärker denna bild är att det bara var en av intervjupersonerna som kunde svara på exakt ett motiv som fick de att engagera sig, vilket var S-aktiv 1 som klart och tydligt valde kärnkraftsfrågan (Intervju med S-aktiv 1). I de andra fallen har det inte varit lika tydligt exakt vilket som är det dominerande, utan det är enbart min analys av deras svar som ligger till grund för empirin.

Det finns därför skäl att utveckla Panebiancos teori för att komma vidare i analysen – kanske med fler idealtyper.

5.2 Avslutande ord

I inledningen av denna uppsats redogörs för partiernas medlemstapp och vilka demokratiska implikationer som kan följa om inte trenden vänds. Ambitionen har varit att på ett tydligt och korrekt sätt presentera min undersökning och de blygsamma resultat som jag fått fram. Resultatet i undersökningen har för mig väckt fler frågor än svar, vilket jag tycker är positivt.

Under arbetets gång har jag fått flera idéer som förslag på vidare forskning. En idé jag fått under arbetets gång är att utveckla Panebiancos idealtyper till fler. De kollektiva nyttigheterna som har med identitet att göra – det vill säga ideologisk- och sakpolitisk gemenskap skulle kunna vara en. De selektiva nyttigheterna om karriär och förtroendeuppdrag en annan. Den tredje skulle kunna vara att påverka – oavsett om det var en kollektiv eller selektiv nyttinghet. Om dessa tre idealtyper skulle sättas upp hade dessa blivit mer rättvisa och lättanalyserade. Som vidare forskning går det att utveckla denna teori i enlighet med resonemanget ovan.

Ytterligare ett förslag på vidare forskning är att använda en liknande undersökning som denna – det vill säga undersöka motiv för engagemang – men att byta analysenheter till politiskt engagerade i intressegrupper och organisationer utanför partipolitiken för att se likheter och skillnader. Varför är de engagerade? För att vara en del av en större gemenskap – eller för sin egen skull? I takt med att partierna tappar medlemmar skulle lärdomar från motiven från aktiva i intressegrupper och andra organisationer. Det är viktigt – för kunskap om politiskt deltagande och människors motiv för dessa blir i förlängningen en demokratisk fråga.

6 Referenser

Intervjuer

6 anonymiserade intervjuer med partiaktiva i moderaterna (2), socialdemokraterna (2) och miljöpartiet (2) 29 april-15maj.

Litteratur

Dagens Nyheter, 2013. ”Unga politiskt intresserade engageras inte av partierna”. *Dagens Nyheter*, 24 april.

Dahl, Svend, 2011. *Efter folkrörelsepartiet. Om aktivism och politiska kursomläggningar i tre svenska riksdagspartier*. Stockholm: Stockholms universitet.

Duverger, Maurice, 1954. *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. London: Methuen & Co.

Esaiasson, Peter – Mikael Gilljam – Henrik Oscarsson – Lena Wängnerud, 2012. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts juridik.

Karlsson, Martin & Erik Lundberg, 2011. *Mot medlemslösa partier. Partiföreträdare om orsaker, konsekvenser och strategier kring en svikande medlemskår*. Stockholm: Sektor3

Panbianco, Angelo, 1988. *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge: Cambridge University Press.

Scarrow, Suzan E, 1994. ”The ’paradox of fenrollment’: Assessing the cost and benefits of party memberships”, *European Journal of Political Research*, Vol. 25, sid 41-60.

Schlezingar, J, 1966. *Ambition and Politics: Political Careers in the United States*. Chicago: Rand McNally And Co.

SOU 2001:1. *En uthållig demokrati! Politik för folkstyre på 2000-talet*. Demokratiberedningens betänkande.

7 Appendix

Intervjufrågor till samtalsintervjuer

- Hur aktiv är du i ditt parti?
- Vad har du för roll?
- Hur länge har du varit aktiv medlem?
- Vad fick dig att bli politiskt aktiv i ditt parti?
- Vad tycker du är det bästa med politiskt engagemang?
- Vilka är de främsta anledningarna till varför du tycker att man ska vara politiskt aktiv?
- Vilken är den främsta anledningen till att du är aktiv?